

על ייחודו של חג הסוכות

בכל יום ויום אנו מבקשים בתפילת ערבית "ופרוש עלינו סוכת שלומך", ובשבתות וחגים אנו חוזרים ומדגישים "ופרוש עלינו סוכת...ושלום, בא"י הפרוש סוכת שלום...". למה דווקא הסוכה היא "סוכת שלום"? מה מייחד את הסוכה כסוכת שלום? מהו אותו שלום שמבטיחה הסוכה? זאת ועוד, בספר זכריה (יד יח) נאמר: "זאת תהיה חטאת מצרים, וחטאת כל הגוים, אשר לא יעלו לחג את חג הסוכות". מפני מה אי-עליית הגויים לחוג את חג הסוכות היא בגדר חטא?

נראה לומר, כי הסוכה היא סמל לשלום, דווקא בהיות הסוכה דירת ארעי. ממה בנויה הסוכה? ממוטות עץ, מיריעות, גגה - ענפים וכולה אינה אלא מבנה שאינו יכול להתקיים תקופה ארוכה! בנוהג שבעולם, מי שירא מאויביו - מתבצר בבתים גדולים וחזקים ומקיף עצמו בחומה מבוצרת ומוגנת היטב. אבל דווקא הישיבה בסוכה מסמלת את בטחונו של עם ישראל בה' ואת כמיהתו הנצחית לשלום. עם "המרשה לעצמו" לצאת למשך שבעה ימים תמימים מביתו ולהתגורר במבנה ארעי ורעוע, מעיד בכל על אמונתו ובטחונו בה' - מפני אויביו. הישיבה בסוכה היא אפוא סמל לשלום, לכמיהתו של עם ישראל לשלום של אמת, שלום של ביטחון, שלום שאפשר ליישב בו במבנה ארעי ולא לחשוש מאויב ומהתקפה.

אבל מדוע חג זה, שאנו יושבים בו בסוכה, הוא החג המחייב את מצרים ואת כל הגויים, מה הוא ייחודו? רד"ק בפירושו לספר זכריה מסביר, שנבואת זכריה (בפרק יד) מדברת על זמן שבו תהיה מלחמה, וכולם יראו את נפלאות ה' יתברך, וחג הסוכות נקבע לכל האומות, כחג לזיכרון מדי שנה לנפלאות ה' יתברך.

ואולם, אפשר להוסיף על כך, שהרי כפי שאומרת המשנה (ר"ה, א, א): "בחג נידונין על המים". המים אינם רק לצורכי ישראל. במים משתמש העולם כולו, והם חיוניים לקיום האומות כולן. מצוות חג הסוכות הקשורות למים (כמו ניסוך המים) מעידות על האוניברסליות שבחג זה. זאת ועוד, במסכת סוכה (נה ע"ב) נאמר: "אמר ר' אלעזר הני שבעים פרים (=שמקריבים בשבעת ימי חג הסוכות) כנגד מי? כנגד שבעים אומות. פר יחידי (=שמקריבים בשמיני עצרת) למה? כנגד אומה יחידה (=ישראל). משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו עשו לי סעודה גדולה. ליום אחרון אמר לאוהבו, עשה לי סעודה קטנה שאהנה ממך". ופירש רש"י: "פרי החג הם...כנגד שבעים אומות לכפר עליהם, שירדו גשמים בכל העולם, לפי שנידונין בחג על המים". גם המדרש (במדבר רבה כ"א) מדגיש: "אמרו ישראל: ריבוננו של עולם, הרי אנו מקריבין עליהן שבעים פרים, והיו צריכים לאהוב אותנו, והם שונאים אותנו, שנאמר "תחת אהבתי ישטונני" (תה' קט ד)!"

נראה לומר, כי לאחר ראש השנה ויום הכיפורים שהם ימי הדין, ולאחר ימי התפילה והכפרה לעם ישראל, בא חג הסוכות כזמן כפרה נוסף, שישאל מתפללין ומכפרין בו על כל אומות העולם. בימינו "בידוע הוא, שעשו שונא ליעקב", ולמרות שישאל מתפללים ומבקשים עבור כל העולם, שונאים עמי תבל את ישראל. ואולם לעתיד לבוא, כשתתגשם נבואת זכריה, וכל העמים יכירו תודה לישראל - יבואו כולם לחוג עם ישראל את חג הסוכות, שיהפוך לחג השלום העולמי, הכללי.

הגר"ש גורן זצ"ל מציין בשם מרן הראי"ה קוק זצ"ל, שמצוות סוכה יש בה מעין ניסיון לאומות העולם: "למה בחרו במצוות סוכה דווקא לעתיד לבוא, כדי לבחון בה את אומות העולם, אם יעמדו בניסיון? משום, שאילו היו מצווים עליהם לעמוד בתפילה כל היום, אפילו אם היה הקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז ממש, מעין מה שיקרה במצוות סוכה, בכל זאת לא היו מבעטים ועוזבים", ברם, הייחוד של עם ישראל הוא בכך שנתבע מהם לא רק לעמוד בניסיון כזה, שאף אומות העולם היו כאמור, בודאי עומדים בו, אלא אף להפוך את האכילה והשתייה עצמה לעניין רוחני (ראה תורת המועדים, עמ' 113-114).

ולעתיד לבוא, כשיכירו כל אומות העולם בה' ובמלכותו - כי אז יהפוך חג הסוכות לחג עולמי, והסוכה תהפוך לסוכת שלום לא רק לישראל, אלא לעולם כולו.